UN MANUSCRIS DE TINEREȚE AL PROFESORULUI G. I. TOHĂNEANU

Printre manuscrisele păstrate de Profesorul G.I.Tohăneanu se află cel pe care îl reproducem alăturat în copie foto și pe care încercăm să-l comentăm minimal. Cele mai multe manuscrise pe care Profesorul le-a păstrat conțin inegalabilele traduceri din opera lui Vergiliu, manuscrise care depun mărturie despre cunoașterea impecabilă a limbii latine, despre inventivitatea lexicală a Profesorului și despre capacitatea sa de găsire directă a soluțiilor optime în ce privește versificația și imaginile traducerii.

Manuscrisul de față (formularea din titlu – **de tinerețe** – va fi imediat justificată) face parte din arhiva „de suflet" a Profesorului, pentru că păstrarea lui nu se justifică altfel din anii 1955-1960, când, probabil, l-a conceput autorul. Erau anii „debutului" său didactic la Universitatea din Timișoara, ani în care a început să publice comentarii pertinente despre poezia românească. Manuscrisul este format din 7 (șapte) file format A4, scrise cu cerneală albastră, file numerotate în colțul din dreapta sus cu creionul (probabil după ce manuscrisul a fost considerat ca încheiat). Presupunerea noastră că numerotarea a fost făcută ulterior încheierii manuscrisului se bazează și pe faptul că textul a fost revăzut sigur, iar intervențiile în text sunt făcute cu același tip de creion (posibil cu același creion) cu care sunt numerotate paginile. În afara celor 7 file numerotate, manuscrisul mai are două file (la începutul lui) nenumerotate (cărora le vom spune **a** și **b**) și care fac iarăși dovada că textul manuscrisului este din tinerețea Profesorului. Manuscrisul nu are titlu, dar se poate deduce ușor din conținutul său că este o formă incipientă a comentariilor despre limba și stilul operei poetice a lui Tudor Arghezi. Câteva cuvinte despre filele nenumerotate. Textul incipient

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

al unui comentariu despre poezia arghezian㠠a fost abandonat la mijlocul filei **b**. După formulările de pe filele **a** și **b** se vede că Profesorul n-a fost mulțumit de felul în care debutase comentariul său despre Arghezi. Multe aprecieri exprimate prin adjective superlative, rânduri șterse, repetiții nepotrivite stilului Profesorului determină renunțarea la acest început de comentariu. Iată câteva sintagme: „conținut, prin adâncime și vastitate, tulburător", „ marele poet a fiert și a strecurat densele ei sucuri [ale limbii, n.n.]", „ungherele tainice – de o tainică frumusețe – ale limbii", „limpezi și mândre cupole, cu largi și profunde ecouri" etc.

Cele 7 file numerotate sunt acoperite de scrisul, ușor înclinat spre dreapta, al Profesorului pe o singură față, cu excepția filelor 2 (unde, pe verso, este transcrisă o strofă dintr-un poem arghezian) și 7 (în care, pe verso, se încearcă o concluzie a comentariului din articol). Calitatea hârtiei, „ezitarea" în unele formulări și, mai ales, confruntarea cu viitoarele exegeze stilistice despre poezia lui Arghezi ne întăresc convingerea că e un manuscris **de tinerețe**. Unele formulări despre ritmul arghezian, despre sintaxa poeziei argheziene (dislocările sintactice, densitatea exprimării, contragerea prin participiu, gerunziu sau adjectiv) au fost reluate (de cele mai multe ori ca idee) în studiile ulterioare despre Arghezi: *Elemente de sintaxă poetică în stilul lui Tudor Arghezi*, în „Scrisul bănățean", 1961, nr. 1, *Sintaxa poetică a lui Tudor Arghezi. Ordinea cuvintelor,* în „Scrisul bănățean", 1961, nr. 2 și *Sintaxa operei poetice a lui Tudor Arghezi* (text definitiv în volumul **Dincolo de cuvânt**, București, 1976, pp. 152-181). Corecturile sunt puține, în general exemple din opera poetică arghezian㠠adăugate textului, care vin să întărească formulările exegetului. Cu creionul sunt subliniate formulările esențiale (probleme care formează osatura comentariului) și unele din vocabulele și sintagmele poetului, care sunt discutate de Profesorul G. I. Tohăneanu. Manuscrisul este valoros și interesant prin valoarea sa documentară, oferind celor interesați o mostră din laboratorul de lucru al Profesorului.

Prof. Ligia Tohăneanu

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

Versul arghezian are, în istoria poeziei românești, o situație descrisă. Rar, în trecut, a poet, care să fi fost, în același timp, blamat și adorat, la aceeași tensiune. Un contrast, prin atracție și respingere, tulburător, straniu în investigația în straie de o, până la el, nemaiîntâlnită originalitate. Marele poet a supus unei limbi violente limba, a fierb și a strecurat sensele ei „neuzate", cu miros de sare și broaște — reavăn, și - folosind această veche țară — a „proaspătat veninul" lor într-o minie stăpânită și suavă.

Calitatea esențială a stilului arghezian este densitatea. Foarte multe - în puține cuvinte - spune, [mimează] cu vorbe [puține] [concrete], [în mișcare] [stranii], [și] spune [exact], cu vorbe mărunte și puține. [În] [ghemele] [tăcerii] - [de] [taine] [ființează] [ale] [limbii] - [Straniu] [le] [petrunde] [și le] [cărtărește], cu [spiritul], [culegând] - [în] [sufletul] [ființei] [și] [până] [în] [veșmântul] [morții] — [foarte] [cuminte] [și] [bun], [tare] [și] [blestemat]!

Lamura limbii populare - curată ca lacrima Cosinzenei și ca floarea de colț - [ascunsă] [în] stâncă carpatină - [și] [strecurată] [și] [răzbătută] [în] [tenebre] [de] [mândre] [cuvinte], [cu] [largă] [și] [profundă] [ecou].

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

Dalta si mistria, plugul si cuțitul —
sunt unelte pe care poetul și le ar vrea ale sale.
~~Cuvintul e prea marunt si prea putin;~~
~~pietrei, Cuvintul — aceasta fie — metalul,~~
e ~~piatra~~ poetică, sub cuțit, rămîne.

Cuvintul — îmbătrînit și încremenit —
rostit de sute de generații — e istovit și stins?
Nu! Poetul îl adîncește și îl împrospătează,
îi scoate din el scînteile și-i ține ruginia
și — pronunță-l tu ai — îl
pronunță-l și cutremură-l, nu-l lăsa
redarnic, să spulbere flăcări, să înghețe
și să frigă.

Să mi fii verbul limbii
de flăcări roșu ca frigul ...

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

(1)

Excepționala ~~capacitate~~ valoare sugestivă a artei argheziene – mă refer la aspectul lingv. al cuv. – zace, într-o mare măsură, în capacitatea de a <u>surprinde</u> inteligența și, mai ales, sensibilitatea cititorului. Trăiesc, în fața versului arghezian, clipe de cea mai înaltă tensiune, niciodată relaxate, intoxicare acută, intimând străfundurile cele mai fine, și mai adânci ale ființei noastre. Arghezi a supus unei dulce violențe limba, a frânt și a strivit sucurile ei dense, cu miros reavăn de țărână și brazdă și – filtrând aceste esențe tari, ~~a reținut~~ a prelucrat veninul lor într-o miere severă și suavă.

Însușirea de căpetenie a stilului lui A. este densitatea, concentrarea sa interioară, tensiunea sa structurală.

(1) Tiparul ritmic, de pildă, se frânge neașteptat, surprinzător, ideii:

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –
∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –   – ∪ ∪ – ∪ / – ∪ ∪ –
Zace [illegible]

În „Psalmul de taină":

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ (Pentru te-am pustiit bătrânu-
La umbra casei a grădinii).

Dar: Unde ți-s mânile să le ating
– ∪ ∪ – ∪
Întrerupt ritmul, În aer caile luminii (∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪)
Unde sunt degetele tale (– ∪ ∪ – ∪ – ∪ – ∪
Să ai cântat-o cununa spinii

(2) Sonurile se alătură și se înfiltrează, trezind tulburătoare
Și ne poartă [illegible] în fața lumii
Când <u>urma</u> lui de <u>umbră</u> merge să se doar.
Și <u>luna</u>-și <u>lasă</u> <u>lin</u> ~~zborul~~ trupul pe zăvoi

În morfologie traducerea aceasta este evidentă: Una din expresiile ei este lanțul de participii cu un singur auxiliar. Poetul renunță cu plăcere

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

la aux refl, emprumutat l o singură dată:
frunza ce-a fost s-a uscat; alături de aux. a pron ob:
cu o roată de păcurar l-au dus s-au uscat; ~~a pron refl~~.

Nu v-am cântat și nu v-am semănat
Ați încălcat în strigăt de hăimană
Bizna Dă zgnie v-a pus să semănat [v-o]
Și de ogor v-ați prins cu o lăturea.

Aux și pron. refl. — Culoarea s-a accentuat s-au stins s-a ruginit [s-au]
— Ce pleava a tăcut s-au dus și ruginit.

Aux vrut: mă voi lua și duce departe
+pron. ob

Conj. cu pron refl: Abia a se-a învățat să stea
să se toarcă să cânte [să-și]
sau: să-și bucure și scalde [să și]

Pertinace chiar la distanță: Au ieșit cioconului ochii să mi-i frigă!

V. vezi verbul!

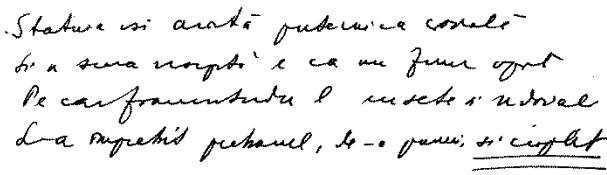
Sinteză - m. clară accentă tradiție. Raport sintactic (subord) adesea schimbat prin conj. a cu ~~a~~ prep. participiu, adjectiv sau chiar contr. nom. Mai mare densitate ideat.

Adj: { S-ar fi ales de bine, ceva, altceva, cuiva [dacă ar fi fost.]
Puncte atât de ajutat în rezolvarea încercărilor:
de până tuturor celor ce, ~~prost~~, se pomenească

Proverbul de comb. cu unele deosebiri topice:
Și boul varză grelul jăratecului, dar cum
Sorb-au cu s-ar abate, ne-dus de ouă dă bun? [Dacă n-ar fi dus de ouă]
Sintetismul acestui obținut este remarcabil;
Făptura de cuvinte, drag grai sunet și minte;
Nu are, cercetați; făptură cuvinte.

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

Cp. 3 Se rătăcea, cu mantia, prepeliș și poporul
Cerea cetatea ușchiaș și se-ațâța prezența
Și dacă nu e locul, tocit și sălciat,
Să fie-a doua oară, cu preț, împrejur

Cp. 4p: Și istorisită viața de mucenic și de cavaler,
Nu te-a furat simțul adâncit și nu mai vezi.

Ip. (vis): Atârnându-și fruncea și ușchiș-tinda,
Ca nestingherit altul să te lepede cuiva.

Pentru de bezmă rigile de pleoape
Începe-a urbanele de zmeu să se coape

Comment

Stradivarius - implicată de restab. relațiile lăpte,
se-ncepe subînțeleg de mâncare, [illegible]

Aceeași sens se face vădită în cauză cu datorul
a unor vechi necesități în mod obișnuit imprejmuitoare,

Este ca o floare, anume înfloritură
Mișcării vii, care s-au deschis

Recv. contemp. atestă aceeași proprietate:

— Și tu, străbunetul cu palma grea a tăce
— Atârnat pieptul în cântec fudul
— Și ochii plâng, dar plânge și mai adânc vroiau
Că plânge mintea - a cuiva de oftată, suroare.
— Sărută flămânzi. Resalți și fără [voi, rei...]

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

Topica, ordinea afect. acuz. în a numelor sintactice
este unul din arg. ale unor argumente ale stilului ca mărcile specif.
Elemente logice sintagmatice, sînt rupte din rezerva lor logică,
„depinzînd" - voiesc unul de altul.

Iger, stelul rege și la fund
Pămîntul gren, munții cu lesmane
Și cu năvejde, pînă ce, roșind,
Luna-și coboară [illegible] pe un nor.

De cele m. mai - determinatul - atribut sau abbutător
este despărțit de determinatul său:

a) — Pan lectu-i, de hîrtie modernă -
— Urechea lui, închisă pentru grauri
Ca oraș a unghiul, de muncitori.

b — Tăcea vorba și-l a pierdut
Cuv. o fac și mumu să rămîn

Între determ. și determinatul se obișnuiește, uneori o
punctuație severă, a cărui cursul, cât și neobișnuit,
adesea compl. circ. al spec., capr. prin adverbe:

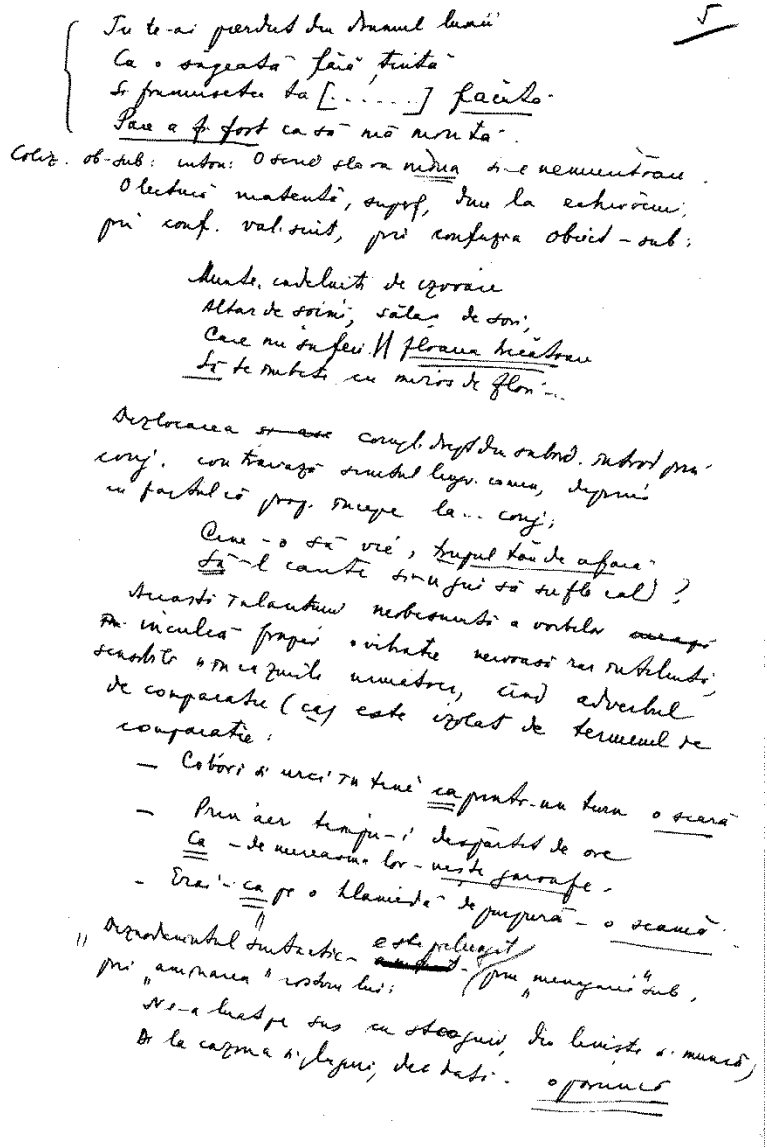
Aveai obraz - o floare, de-abunci, de cărturar,
Asemenea versuri sînt mai ales accesibile lecturii viz-
ului, rotindu-și punct, restabilește în plăcerii
legăturii sunt logico sintactice aparent sfărmate:
Trăiau în lacuri, [illegible]
Roși, albaștri, pe [illegible]

Neașteptat de vrabia de la stog
Te-ai ascuns în glasu-verde a grîu-lui.
Și vezi-le [illegible], / al [illegible]
Pulberi-le amurgite de-l rup

~~Inutile de opus~~ Întrerupt și remarcat consecutiv
asupra intonației, o adevărată schimbă a punctelor
sau semnelor, cont, rol gramatical:

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

Tu te-ai pierdut în hainul tău
Ca o sageată fără ținta
Și frumusețea ta [.....] facilă
Pare a fi fost ca să nu nu ne fie.

Colig. ob-sub: intru: O sonet să-și nu mă-l nemuritoare.
O lectură matematică, superf, fără la cahierăm;
pri conf. val. suit, pri confuza obicei-sub;

Mundo, cadelușă de izvoare
Altar de soare, sălaș de zori,
Care nu ești fără floarea trecătoare
Și te mărită cu mirosu de flori...

Declinarea ~~se~~ conjug. despre dar subord. subord. pri-
conj. cu trecere semnul lung. cauză, despre
un fel să prog. despre la... conj;

Cum - o să vrei, despre tău de afară
Să-l cante în urmă să te fie cal)?

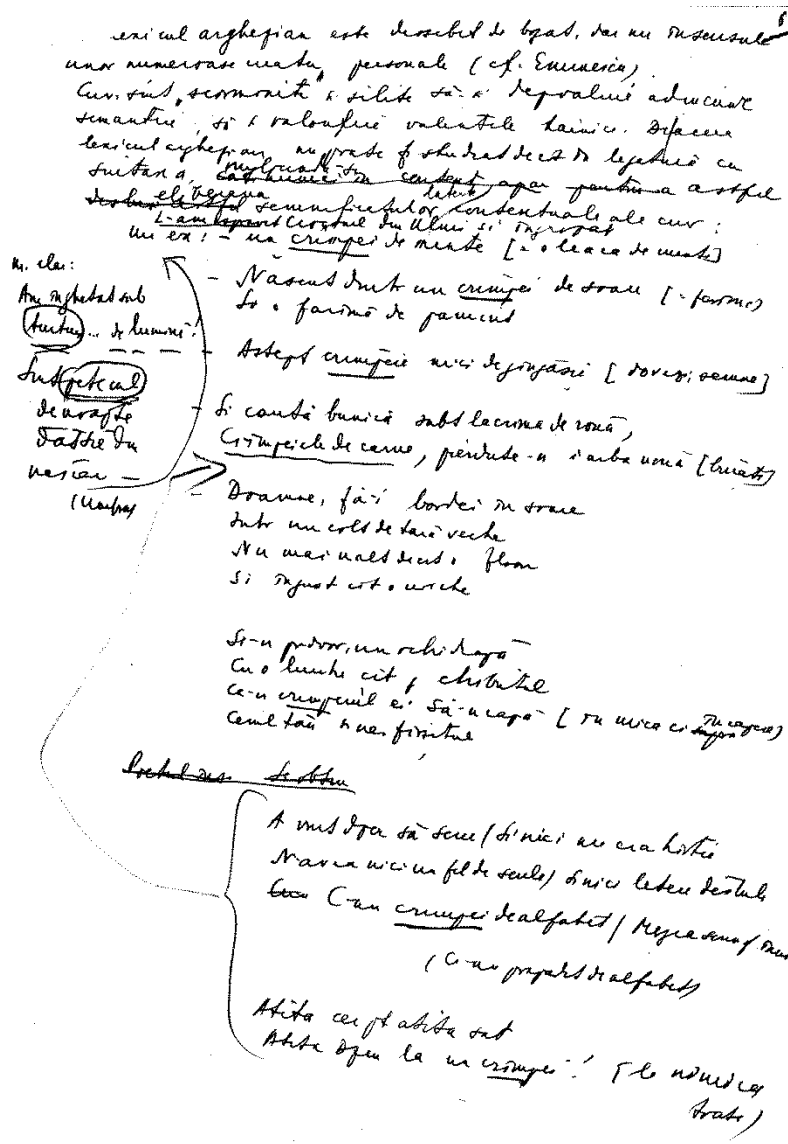
Ascunde talentul nebănuită a vorbi ~~cu~~
Pe inculeș propriu vibrație nevrozată rea rebelă
scobită și mă urmărește nemărginită, când adverbul
de comparație (ca) este izolat de termenul de
comparație:

— Cobori ai urcă tu tine ca pentru un tun o seară
— Prin aer tânjesc-i despărțit de ore
Ca - de nuferaș lor - nește farmece -
— Erau - ca pe o blamidă de purpură - o seară.

Despărțirea subiectului - este pleonasm
pri „amănunt" rostul lui: (pri mențiune sub,
Nu-a bătut sus în stâncă, în liniște și mână)
De la cazna și despre, dar tată. o pronume

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

Cur. est Rlata: artful voluml semantoc,
volus coccentato la semnificatoa/ sporeste, imbogatind si
cu semnificatia sensuri si nuante noi, de o mare subtilete.
Poetul nostru, constient de aceasta mandanesce:

Amalec, Dm slove, nuc-le
Si, Dm Mtesne, fumu-le -

Jcu semnul negl. stil se Mn lexic sovele
si prin plasarea semnificatului propriu si figurat
a cuvintelor vech, intelnuntat, sugrue sabi,
cu ambele valori sau Mntr-un singur cantext:

Si prin fe teama pe crucis cereste
Si pesamte-o haina s bricin

sau: Cibva au uccis
Zgaiesc ori-un fuet, ori un vis

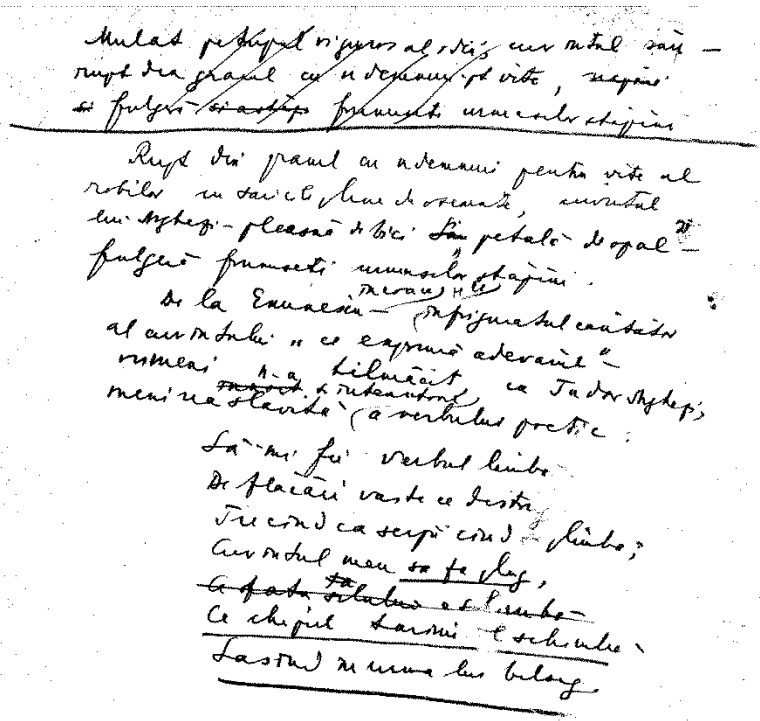
Multe si insteres. lucruri s-ar putea spune
mai ales despre stil. Dar timpul de ne despartim
Agtept si poetul Nostru evrea a sale - chab
si sali mari in care timpul fuge si adoarme -

Pont Mn cuvt, (chabafow)
Kabanoth numarat si profetind
mihnirile vremurilor noastre, Israel cantat cu nepasare
30 de ani, Numul adevaratilor i-a despartit;

O! de-ar putea si sangerand
O lume vaja, bucurandu-se
Si-ar transcrie apoi in fum
O alta, curata si blanda -

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:34 UTC)